

Aspiracions laborals, educatives i lingüístiques dels «descendants d'immigrants» a Catalunya

«Els nois i noies que tenen unes expectatives educatives i laborals més altes són els que tendeixen a fer prevaldre el català per sobre del castellà i les seves llengües heretades»

Per tal que el jovent de grups minoritari realitzi una incorporació realment satisfactòria, cal valorar les seves llengües. | Gala Espín

Les llengües i el jovent dels grups minoritaris a Catalunya tenen una relació particular. I dic jovent dels grups minoritaris en un intent de superar denominacions com "segona generació d'immigrants" (o també allò que en el propi titular d'aquest article s'assenyala com a "descendants de immigrants"), que a banda de ser semànticament i ontològicament errònies, també són discriminatòries. Més enllà de reflexions sobre la denominació dels grups, en aquest article sintetitzarem alguns resultats respecte dels seus perfils d'aculturació lingüística i de la relació amb les seves aspiracions educatives i laborals. Conclourem amb alguna reflexió i un ampli ventall de preguntes obertes.

El perfils d'aculturació lingüística del jovent dels grups minoritaris

L'aculturació lingüística és entesa com el resultat del contacte continuat entre diferents grups etnolingüístics (Bourhis, 2001; Redfield, Linton i Herskovits, 1939). Òbviament, aquest contacte implica ajustaments, construccions i reconstruccions de les preferències lingüístiques de les persones. Com a resultat d'aquesta interacció, es poden establir **quatre "perfils ideals" d'aculturació lingüística** (Bourhis, 2001):

El multilingüe, on es valora tant el manteniment de les llengües heretades com l'adopció de la/les del/s grup/s majoritaris.

El d'assimilació, on els grups minoritaris tendeixen a abandonar les llengües heretades i a adoptar les/la majoritari/es.

El de separació, caracteritzat per una prioritjació de la llengua del grup minoritari.

El de marginalització, en el qual no hi ha unes preferències clares, bé sigui per anomia (les llengües signifiquen poc) o per rebuig conscient.

Per no allargar-nos, tan sols faré alguna consideració addicional: en primer lloc, **el jovent dels grups minoritaris no construeixen lliurement un perfil o altre, sinó que es troben condicionats pel grau d'inclusivitat de la societat** i les polítiques existents, així com de les preferències d'aculturació lingüística dels membres del grup majoritari (és a dir, allò que els seus coetanis desitjarien que fessin). En segon lloc, construir un perfil o un altre influeix en multitud d'aspectes, com per exemple el fet de tenir unes més o menys elevades aspiracions educatives i laborals (Berry, 2005).

Així doncs, hipotèticament, en una societat intercultural i multilingüe hi hauria d'haver una certa concordança entre els perfils d'aculturació lingüística i les preferències d'aculturació, i també s'hauria de tendir que els *outputs* més equilibrats (en el nostre cas, unes aspiracions educatives i laborals més elevades) les desenvolupés els nois i noies del grup minoritari que construeix un perfil multilingüe.

Aquest article és una adaptació de: Lapresta-Rey, C.; Janés, J.; Alarcón, A. (2021): The differentiated role of language knowledge and linguistic acculturation strategies in the configuration of occupational aspirations: the case of the descendants of migrants in Western Catalonia, International Journal of Multilingualism, DOI: 10.1080/14790718.2021.1898615

Tres models

Diferents recerques fetes pel Grup de Recerca Llengua i Educació de la Universitat de Lleida (GRELIE) ens poden ajudar a il·lustrar amb dades el que acabem d'esmentar, encara que a hores d'ara es limiten a les terres de Ponent.

Contràriament al que es pugui pensar, dels estudis de Lapresta et al. (2021a), Lapresta et al. (2020, 2021) o Janés (2021), es desprèn que, en termes generals:

Al voltant de 3 de cada 10 membres dels grups minoritaris construeix un perfil d'aculturació lingüística multilingüe. És a dir, les seves preferències lingüístiques combinen d'una manera bastant equilibrada les llengües heretades, el català i el castellà.

També 3 de cada 10 tenen un perfil predominant català, en què el castellà i les llengües heretades queden en un segon terme.

Finalment, 4 de cada 10 prioritzen el català i el castellà.

Per contra, **llurs companys i companyes del grup majoritari desitjarien en major grau que s'assimilessin**, prioritzant el català o el català i el castellà, reduint-se els que preferirien el multilingüisme.

D'altra banda, si observem la relació entre els perfils d'aculturació lingüística i les aspiracions laborals i educatives de les noies i nois dels grups minoritaris constatem un fenomen reiteratiu: en tots dos casos, els que tenen significativament unes aspiracions més elevades són els que prioritzen la llengua catalana. O altrament dit, **els que tenen unes expectatives educatives i laborals més altes són els nois i noies que tendeixen a fer prevaldre el català per sobre del castellà i les seves llengües heretades**. Fins i tot, una mica més altes que els que construeixen perfils d'aculturació lingüística multilingües (Lapresta, 2021a, 2021b; Lapresta, Janés i Alarcón, 2021).

A tall de conclusió (i reflexió)

Si bé els resultats que hem presentat són limitats, obren diferents vies de reflexió i un ampli ventall de preguntes.

En primer lloc, tenim la **dissonància entre els perfils d'aculturació lingüística que construeixen els i les joves dels grups minoritaris i les preferències d'aculturació del jovent del majoritari**. Acabem de veure com un important percentatge de joves del grups minoritaris tenen un perfil d'aculturació lingüística multilingüe o d'assimilació prioritzant el català i el castellà, mentre que els seus companys i companyes voldrien en major mesura que s'assimilessin.

Aquest fet pot semblar poc important, però cal remarcar que la discordança entre perfils i preferències pot generar conflicte, una limitació del contacte intergrupal i, per extensió, del coneixement mutu i la valoració del que és diferent. És a dir, **fruit de la diferència entre el que un grup fa i l'altre desitjaria que fes, poden néixer estereotips i rebuigs** que redueixen el contacte entre els col·lectius i, com a lògica conseqüència, donar-se poques situacions que afavoreixin el coneixement de "l'altre" i la seva valoració positiva.

«Encara que la societat pot ser inclusiva amb els grups minoritaris, encara manca un camí per recórrer per tal d'arribar a una societat intercultural on realment es valorin totes les llengües parlades a Catalunya»

També, cal preguntar-se **per què existeix un volum tan gran de persones assimilacionistes dins dels grups minoritari i majoritari**. Aquest és un dels grans reptes actuals de la societat catalana, ja que encara que els discursos i polítiques puguin ser pluralistes, alguns dels seus resultats sembla que no ho són tant. O, dit d'una altra manera, encara que la societat pot ser inclusiva amb els grups minoritaris, encara manca un camí per recórrer per tal d'arribar a una societat intercultural on realment es valorin totes les llengües parlades a Catalunya. En aquesta línia, cal treballar profundament amb totes les noies i nois (per sobre del grup), si el que es vol és revertir la percepció que la millor opció és assimilar-se a allò majoritari lingüísticament i culturalment.

Precisament, tenint en compte aquest fet i partint de la base que els *outputs* d'aculturació lingüística es troben molt influïts pel context on esdevenen, es fa comprensible un altre element: el jovent que tendeix a l'assimilació té unes aspiracions laborals i educatives més altes que la resta. En

aquest sentit, de nou sembla que la societat en general pot estar transmetent implícitament la idea que la llengua que facilita l'ascens social és el català (i el castellà també, però amb una funcionalitat diferent). Però això no significa que aquests nois i noies percebin que les seves llengües siguin valorades socialment. I és en aquest punt on cal recordar que la recerca mostra reiteradament que, per tal que aquests nois i noies realitzin una incorporació realment satisfactòria, cal donar la possibilitat d'aprendre (i capitalitzar) les seves llengües. De fet, **és un absurd que ser competent en quatre o més llengües** (català, castellà, anglès i rus -o xinès, o berber, etc.-, per exemple) **es converteixi en un desavantatge com a conseqüència de la discriminació**.

Aquestes consideracions també obren d'altres preguntes cabdals: què pot passar si aquest jovent, que fins a cert punt s'assimila lingüísticament, no assoleix llurs aspiracions (per altres motius com la segregació i/o discriminació ètnica)? Entre d'altres, **el no-cobriment de les aspiracions per raons de discriminació ètnica pot provocar en una part d'aquest jovent frustració, conductes conflictives i/o marginalitzants**. Unes situacions de fractura social conegudes en països del nostre entorn proper i, malauradament, també a Catalunya.

Referències

- Berry, J. W. (2005). Acculturation: living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 697-712.
- Bourhis, R.Y. (2001). Acculturation, language maintenance and language loss. A Klatter-Folmer, J.; Van Avermaet, P. (Eds.). *Theories on maintenance and loss of minority languages* (pp. 5-37). Berlin: Waxmann.
- Lapresta, C. (2021a). Llengua, Educació i descendents de migrants a Catalunya. Conferència impartida al III Seminari Interdisciplinari de la Facultat d'Educació, Psicologia i Treball Social de la Universitat de Lleida. Lleida
- Lapresta, C. (2021b). Aculturació lingüística dels descendents de migrants a Catalunya. Conferència impartida a la II SINÈRGIA DE RECERCA SOCS - IEC. Barcelona.
- Lapresta, C.; Huguet, À.; Petreñas, C. i Ianos, A. (2020) Self-identifications of youth in Catalonia: a linguistic acculturation theory approach. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 41(10): 829-843. <https://doi.org/10.1080/01434632.2019.1656219>
- Lapresta, C.; Huguet, À.; Sansó, C.; Petreñas, C.; Sáenz, U. i Hinojosa, U. Linguistic Acculturation of Romanian and Moroccan Youth in Catalonia. Bilingualism as assimilation ideology. Comunicació presentada al IV International Sociological Association Forum. Proto Alegre (Brasil)
- Janés, J. (2021). Procesos de aculturación de los descendientes de migrantes y su inclusión educativa. Simposi presentat al X Congreso Internacional de Psicología de la educación. Córdoba.
- Redfield, R., Linton, R. i Herskovits, M. (1939). Memorandum on the study of Acculturation. *American Anthropologist*, 38, 149-152.

Articles relacionats:

[noticiadiariambautor]93/246[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/150[/noticiadiariambautor][noticiadiariambautor]93/162[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/61[/noticiadiariambautor]